

Չարենցավանի Ե. Չարենցի անվան N5 հիմնական դպրոց

Մեթոդական գեկույց

Թեման՝ Էռնես Միլեր Հեմինգուեյ «Ծերունին և ծովը»

Ուսուցիչ

Ա. Մանուկյան

անուն, ազգանուն

2021-2022 ուստարի

20-րդ դարի լավագույն գրողներից մեկը համարվող Էռնեստ Հեմինգուեյն իր մասին ասել է.

Սա Հեմինգուեյի առաջին շարադրությունն է, որ գրել է 9 տարեկանում:

Ծրագրեց և այդպէս էլ ապրեց: Ամբողջ կյանքում երկրից երկիր տեղափոխվեց, որսի գնաց, ձուկ բռնեց, ցլամարտի հետևեց և իհարկե ստեղծագործեց:

Քսան տարեկանում պատերազմի փորձառու զինվոր, քանիինգում՝ հոչակավոր, երեսունում՝ արդեն դարի ոճը հղկող վարպետ Հեմինգուեյը ծնվել է 1899թ. հուլիսի 21ին Չիկագոյին մերձակա Օք Պարկ ավանում, բժշկի ընտանիքում: Հայրը սիրում և ձանաչում էր բնությունը: Որդուն տանում էր իր հետ որսորդության և ձկնորսության: Մոր հետևողականության և խստապահանջության շնորհիվ՝ Հեմինգուեյը ստացավ երաժշտական կրթություն:

Հեմինգուեյի ընտանիքում շատ էր կարևորվում կրթությունը: Ուսումն ավարտելուց հետո միանգամից անցել է լրագրողի աշխատանքի: Այստեղ նա տիրապետեց հակիրճ ու բովանդակալից գրելու կանոններին և բավական հմտացավ: Նա յուրօրինակ լրաբեր էր, քանի որ գրում էր այն ամենի մասին, ինչը իր աշքերով էր տեսել: Նա հստակ գիտեր, թե ինչի մասին էր գրում և ինչպես: Նրա լեզուն սեղմ էր և պարզ, սակայն շատ խորքային շերտեր ուներ:

Որոնք ցայսօր էլ սպասում են իրենց ուսումնասիրողին: Հեմինգուեյի համար լրագրությունը նաև գրական դպրոց էր: Իր ստեղծագործական գործունեության հենց սկզբում՝ Հեմինգուեյը շանք չխնայեց իր ստեղծագործություններում լավատեսություն, կյանքի նկատմամբ հավատ և լուսավոր նպատակներ պատկերելու համար:

Նրա պատմվածքների հերոսները ընթերցողին են փոխանցում հեղինակի աշխարհազգացողության ողբերգական կողմերը, որն էլ ուղեկցում է գրողին ողջ ստեղծագործական կյանքի ընթացքում:

Հեմինգուեյը շատ խստապահանջ էր գրելիս:

Իր առջև նա մի քանի պահանջ դրեց՝ խստապահանջություն, անկողմնակալություն և ամենակարևորը մարդուն ձանաչելու կարողությունը և այն, որ գրելիս ոչ թե պիտի դատապարտել, այլ հասկանալ:

«Աշխարհում չկա ավելի դժվար գործ, քան պարզ և ազնիվ արձակ գրելը մարդու մաս»,՝ հաստատում է գրողը:

Նախ պիտի ուսումնասիրես այն ամենը, ինչի մասին պիտի գրես, իսկ հետո պիտի

վերնագրով, որում նա լավագույնս նկարագրեց կորուսյալ սերնդի վիճակը. աննպատակ թափառումներ, անվերջանալի խնջույքներ, կցկոոր մտքեր հուսահատություն ու հարբեցողություն:

Հեմինգվուեյը իր սփոփանքը զինու բաժակի մեջ էր գտնում, ինչն էլ տարավ նրան կործանման՝ ինքնասպանության:

Նրա պատերազմական փորձառությունը Առաջին համաշխարհային պատերազմով չսահմանափակվեց:

Մեկը մյուսի հետևից լույս էին տեսնում Հեմինգվուեյի պատերազմական խոհերը՝ վեպերի տեսքով:

Հեմինգվուեյը մասնակցեց նաև Իսպանիայի քաղաքացիական պատերազմին, Երկրորդ համաշխարհայինին՝ իր հետ բերելով արժեքավոր գրականություն:

Իր ստեղծագործություններում նա կարևորում էր հատկապես ենթատերստը:

Լրագրող, որտորդ, ձկնորս, ռազմական թղթակից, վիպասան, հրապարակախոս Էռնեստ Միլլեր Հեմինգվուեյը, ում բանակ զորակոչվելը զուգադիպել է Առաջին համաշխարհային պատերազմի հետ, այնտեղից վերադարձել է շատ ազդված: Պատերազմի արհավիրքները նրա վրա հոգեցունց ներգործություն են ունեցել: Երկար տարիներ նա չէր կարողանում հասկանալ ու մարսել պատերազմ հրահրողների գայթակղությունները և դրդապատճառները:

Պատերազմից վերադառնալուց հետո նա շրջում է ամբողջ աշխարհում: Այս առիթով ունի գրած ուղեգրություններ և հուշագրություններ:

Լինում է Աֆրիկայում, Եվրոպայում, հիանում՝ Փարիզով:

«Տոն, որ միշտ քեզ հետ » ...այսպես կոչեց նա Փարիզը ու սիրեց սիրո այդ յուրահատուկ քաղաքը:

Ապրում է նաև Իսպանիայում: Տարվում է ցլամարտով, և այդ տարիները նույնպես դաժան հետևանքներ են ունենում, որովհետև Հեմինգվուեյը այստեղ մասնակցում է քաղաքացիական պատերազմի: Վերջին տարիներին նա ապրում է Այդահո նահանգում և այնտեղ էլ ինքնասպան լինում:

Հետաքրքրական է, սակայն, որ մարդ, ով ողջ կյանքը ապրում է և պայքարում միայն ուժեղների հետ ու ուժեղների դեմ և հաղթում է, կյանքը ավարտում է ինքնասպանությամբ:

Ըստ որում այն նույն գենքով, որով ինքնասպան էր եղել հայրը:

Անցնել երեք մեծ պատերազմների բովով՝ ու ինքնասպանություն գործել:

Մինչդեռ մի ողջ կյանք ստեղծագործեց պատերազմի բերած շարիքների մասին:

Երեխան կյանքի սկիզբն է, ծերունին՝ ավարտը: Սա փորձի փոխանակումն է, կյանքի շարունակականությունը:

Ծերունին միայնակ է դուրս գալիս բաց ծով:

Ծովը՝ իրական կյանքն է, իսկ ծերունին՝ կյանքի մայրամուտին հասած մարդը, ով չի դադարում երազել, ձեռքբերումների մասին մտածել, պայքարել և նվաճումներ ունենալ:

Ծերունին պայքարում է շնաձկների դեմ: Մի քանի օր ծովում լինելով՝ մեծ ձուկ է բռնում, բայց շնաձկները հարձակվում են այդ ձկան վրա և ծերունին սկսում է պայքարել նրանց դեմ: Ճիշտ այնպես, ինչպես կյանքում մարդն ունենում է ձեռքբերումներ, բայց միշտ էլ լինում են դավադիրներ ու դավաճաններ, որոնք ուզում են խլել հաջողությունը: Եվ եթե մարդը ուժեղ է, կարողանում է պահել ու պահպանել այդ ձեռքբերումը ամեն գնով, անզամ՝ կյանքի գնով:

Ծերունու ուժերը ջլատվել էին, նա հոգնել էր, քուն էր իջել աչքերին, բայց երազում տեսնում է, որ կովում է առյուծների դեմ, դա ուժ է տալիս նրան: Նա վեր է կենում, նորից պայքարում, փորձում փրկել իր ձուկը, նորից ուժերը լրում են: Հետո ժապավենի նման նրա ուղեղում պտտվում է այն տեսարանները, երբ ինքը սիրում է ձեռնամարտով զբաղվել: Ճիշտում է մի դրվագ, երբ ինքը մի ամբողջ օր պայքարում է նեզրի դեմ, և ի վերջո ծերունին հաղթում է:

Երազում տեսած ու զգացած հաղթանակի բերկրանքը ուժ են տալիս նրան, որ արթնանալուց հետո նորից զգա այդ երիտասարդական ավյունը, ուժը և պայքարի ու հաղթի շնաձկներին: Ծերունին ողջ կյանքում ունեցել է մի համոզմունք, որ պետք է միայն ուժեղների հետ պայքարել ու ուժեղին հաղթել: Այդ հաղթանակն է, որ պարզեւում է անասելի բերկրանք:

Կեսզիշերին ափ է վերադառնում ծերունին ձկան կմախրով: Մի կերպ ընկնել ելնելով հասնում է տուն ու քնում: Երազում տեսնում է առյուծներին և իր ուժերը վերականգնվում են:

Վիճակում եղած ընկերությունը տղայի և ծերունու միջև յուրօրինակ հիմայք է տալիս ստեղծագործությանը: Ծերունին հարցնում է, թե արյոք իրեն փնտրել են...

Տղան սպասելու փնտրել է ծերունուն: Յուրաքանչյուր մարդ սպասված լինելու ցանկություն ունի:

Թեև շնաձկները ուտում են նրա բռնած ձուկը, և ափ է հասնում միայն ձկան կմախքը, միևնույնն է, դա չի ընկճում ծերունուն:

Ինչպես տեսնում ենք ծերունին Սանտիագոն սովորական ծերունի չէ: Նրա կերպարի մեջ Հեմինգուեյը խստացրել է իր վերաբերմունքը կյանքի, մարդու, բնության մասին: Միաձույլ բնության հետ, նա խորապես զգում է իր միասնությունը, անօգնականությունը: Նրա անհաշտ հոգին պայքարի մեջ է մտնում բոլոր կարծրատիպերի հետ, հաղթելու և հաստատվելու համար: Նա պայքարում է մինչև վերջ և կենդանի է մնում, մինչդեռ կարող էր բազմաթիվ շնաձկների կերպ դառնալ: Գիտի իր անհաջողության պատճառը՝ շատ էր հեռացել ծովում: Պարզ պյուժեռվ, բայց մեծ ասելիքով այս վիպակը կարելի է անզամ անվանել քնարական վեպ կամ պոեմ:

Իհարկե վիպակի հաջողության պատճառները բազմաթիվ են: Նախ այն լույս տեսավ հետպատերազմյան տարիներին, երբ շատ էր զգացվում արվեստի և գրականության պահանջը՝ որպես սփոփանք: Ցանկացած լավ երկ անմիջապես ընդունվում էր ընթերցողի կողմից: Նաև զլսավոր հերոսը՝ ծերունի Սանտիագոն հաղթում է և դա ակնհայտ է: Նա չի բողոքում, հուսահատվում, ընկճվում: Նա պայքարի մեջ է մտնում իրենից ուժեղ երևույթների՝ բնության տարերքի, հսկայական ձկան, շնաձկների և խեղճության դեմ: Նա հպարտորեն է պայքարում, կարելի է ասել՝ մաքառում, տանում իր խաչը, ճակատագիրը: Հեմինգուեյը մի առիթով խոստովանել է, որ այս գործը գրելիս նա իր համար բացահայտել է Աստծուն:

Նաև մի փաստ, որ զրավում է: Գրողի պատկերած հերոսը իր տարիքին է: Այսպիսով նա ճշտորեն է փոխանցել իր հերոսի հոգու պատկերը, լավ է տվել նրա ողին, բնավորությունը, նույնացրել է իրեն:

Վեպում ամեն մի դրվագ խորհրդանշական է, ունի ենթաշերտեր, մետաֆորիկ է, յուրաքանչյուրը կարող է գտնել իրեն այստեղ:

Հեմինգուեյը այստեղ մինհմալիստ է, կարծ նախադասություններով և ոչ մեծ կտավում նա փիլիսոփայական խորք է տվել, պատումը տարել է որոնումների գիտակցական խորքով: Նաև անձնավորել է ծովը: Նա ծովին վերաբերվում է իբրև կնոջ:

Վերաբերվում է նաև որպես սիրո տարածության՝ անհուն և անհատակ, առանց այդ ճանաշողության անհնար է հաջողություն ունենալ: Վարակիչ է հատկապես վիպակի հերոսականությունը: Դա երևում է ծերունու պայքարում: Նաև նրա ափ հասնելուց հետո երբ ձկնորսները զարմացած տնտղում են հսկայական՝ իին մետք երկարությամբ ձկան կմախը: Երբ օտարները զարմանքով են նայում ձկան ողնաշարին: Ոգևորող է հատկապես տղայի և

ծերունու գրույցը, եթք նրանք նոր ճամփորդության մասին են մտածում: Սրանք պատահական դրվագներ չեն: Այլ շատ կարևոր օղակներ այս վիպակում, որտեղ մեծ վրձնահարվածներով է պատկերված ծերունու մկայնությունը, որ ձգվում է վիպակի ողջ հյուսվածքում:

Լուսապատճենվ է կարծես պատկերված ծերունու և տղայի՝ Մանուկինի ընկերությունը, որ զարդարում է վիպակը: Եթք տղան թողնում է ծերունուն, վերջինս ամենափոքր դժվարություն ունենալիս կարուտում է նրան: Եվ առհասարակ նա ժամանակ առ ժամանակ հիշում է տղային և զգում նրա կարիքը՝ հատկապես դժվարությունների հանդիպելիս: Քանի որ վիպակը մետաֆորիկ է, ապա այս երևույթը կարելի է ընկալել նաև՝ որպես ծերունու հիշողություն իր մանկության և պատանեկության մասին: Կամ գուցե տղայի մեջ նա տեսնում է իրեն, իր շարունակությունը: Այս ընկերություն ու հիշեցնում է նաև վարպետի և աշակերտի հարաբերություն: Տղան դեռ այնքան բան ունի սովորելու Մանտիազոյից: Շահեկան է վիպակում մի հանգամանք ևս... Այն որ ծերունու պայքարը նյութական չէ: Ճիշտ է, նա հիշում է, մտածում դրա մասին, բայց համառ պայքարը, ափից այդքան հեռանալը, ամեն գնով հաջողության հասնելու տեսչը ապացուցում են ոգեղենի հաղթանակը և ի վերջո ծերունին հաղթում է ինքն իրեն:

Ամեն ինչ հիշեցնում է երազի և երազայնության բանաստեղծականության մասին: Ծովը, ծովի պատկերումը, մաքառումը, լուսինը, ալիքների խաղը բոնված ձկան արտաքին գեղագիտական տեսքն ու նկարազրությունը, ծերունու վերաբերմունքը նրա նկատմամբ՝ իբրև մարդու, ակնհայտ հարգանքը, ներքին մենախոսությունները՝ իր և ձկան միջև, ստեղծում են շատ ինքնատիպ ու յուրատիպ պատում: Արձակի ռիթմիկ բազմաթիվ հնարավորություններով, ժամանակի և տարածության նոր գեղագիտությամբ պատկերված են ծովը, բոլոր ջրային կենդանիները, թռչունները, բոնված ձուկը՝ իր բոլոր մասերով: Դա ծերունու ամենամեծ ձեռքբերումն էր:

Հեմինգվուեյի պատկերած ծովը տիեզերք է՝ իր ներսով և դրսով: Կարծես բացված լինի իր ծովի ողջ մակերեսը, և ընթեցողը ամբողջ խորությամբ կարող է տեսնել ծովի հատակը: Երբեմն զրոյն այն օվկիանոս է անվանում, այսինքն վիպակի տարածությունը ծովինն է, որին

նման է ծերունին՝ իր աչքերի գույնով։ Հետևաբար կարող ենք այս գործն ընկալել նաև այլ կերպ։ Հսկայական ձուկն ի վերջո գրողի ձեռքբերումն է՝ որպես ամենակարևոր նշանակության ստեղծագործություն, որին գրողը ձգուեց ողջ կյանքի ընթացքում և այն հեշտ չտրվեց իրեն։ Այդպիսի գաղափարակիր արձակի հասնելու համար նրանից պահանջվեցին տասնամյակներ։

Գրական տեքստն այստեղ կատարյալ է։ Ներդաշնակ մասերի փոխամածայնեցվածության անընդհատ աճով, ոիթմիկ փոփոխություններով։

Այս իմաստով երևում են երաժշտական բոլոր տեմպերը, որովհետև հնչում է նաև մեղեղային ներքին հոսքը։ Դա կատարվում է բնության փոփոխությունների, ծովի մակընթացության և տեղատվության, քամու, թռչունների, շնաձկների վարքում և ծերունու ներքին տվյալտանքներում, ապրումային դրվագներում։

Իհարկե վիպակի շարժիչ ուժը ձգումն է, այս դեպքում՝ կյանքը լիովին ճանաչելը։ Եթե ընդունենք, որ ծովը արտացոլում է մարդկային կյանքն իր դժվարություններով և հիասքափություններով, ծովը կյանքի քեռն է՝ առօրեական դժվարությունները, որ ներկա է անընդհատ ու անվերջ և դրանով՝ հետաքրքիր։ Զկան հետ մենամարտը խորհրդանշական է։ Ծերունին հետապնդում է նրան, դժվար է այս երկար հետապնդումը։ Բայց սա աստիճանական ճանապարհորդություն է դեպի ինքդ քեզ՝ ինքնաճանաշման, սեփական սխալների բացահայտումով։

Ծերունին հիշում է և ափսոսում, թե ինչքան իրեր կարելի եր վերցնել իր հետ։

Սա իրական մենամարտ է կյանքի հետ և կյանքի համար։

Հեմինգվուէի զրական հավատամքն եր. «Լավ ճանաչել կյանքը, գրել միայն իմացածի և ճանաչածի մասին»։

Եվ սա հստակ երևում է վիպակում։

Եթե հասկանում է, որ բռնածը խոշոր ձուկ է, որ այն չի կարելի թողնել ծովի խորքում, այլ պիտի դուրս հանել։

Այսինքն ամբողջությամբ ուզում է տիրապետել իմաստի խորությանը։ Նաև հայտնաբերում, որ այդտեղ՝ ծովի վրա, այսինքն՝ կյանքում, մարդը մենակ չէ։ Սա վիպակի կարևոր եզրահանգումներից մեկն է։ Ծերունին սա իր համար հայտնաբերում է ծովի վրա։ Այդքան ապրած մարդը կարևորում է մարդկանց բազմությունը, արժևորում մրրիկը. «Ինչ ծով, առանց մրրիկի...», ասում է նա։ Այսինքն՝ ինչ կյանք, առանց դժվարությունների։